

4. Raqamli texnologiyalar vazirligi. (2024). Raqamli savodxonlik so‘rovi. <https://gov.uz/oz/imv/news/view/34231>
5. IT-Park O‘zbekiston. (2024). FinTech startaplari bo‘yicha yillik hisobot. <https://startupbase.uz/uz/news/overview-of-the-fintech-industry-opportunities-and>
6. Jahon banki. (2022). O‘zbekiston iqtisodiy diagnostikasi. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/b59d81c24166857aa4b068a4b66dc30c-0080012023/original/PR-on-ECA-RVP-visit-to-Uzbekistan-UZ.pdf>
7. BMTTD O‘zbekiston. (2023). Raqamli transformatsiya muammolari. <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/projects/yakunlangan-raqamli-transformatsiya>
8. Daryo.uz. (2025). Sun‘iy intellekt va ma‘lumotlarni himoya qilish qonunchiligi. <https://daryo.uz/2025/04/19/suniy-intellekt-nazorat-ostida-bolishi-kerakmi>
9. Qozog‘iston FinTech assotsiatsiyasi. (2024). Investitsiya hisoboti. <https://cbu.uz/upload/medialibrary/a53/wn6gcejpkxphv2v4guajin4x01h7iyxa/Yillik-hisobot-2024.pdf>

FINTECH TEXNOLOGIYALARINING YASHIL INVESTITSİYALARNI JALB QILISHDAGI ROLI

Berdimurodov Akmaljon Azamat o‘g‘li¹⁰³

Bo‘riyeva Komila Jaloliddin qizi

Xamidov Sardorbek O‘ktambek o‘g‘li¹⁰⁴

Annotatsiya: Maqolada Fintech texnologiyalarining yashil investitsiyalarni jalb qilishdagi roli o‘rganiladi. Raqamli moliyaviy vositalarning ekologik loyihalarga sarmoya kiritish imkoniyatlarini kengaytiradi va investitsiya jarayonlarini shaffof va samarali bo‘lishini ta‘minlaydi. Shuningdek, ushbu maqolada Fintech asosidagi imkoniyatlar va mavjud muammolar yuzasidan amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: Fintech, yashil investitsiyalar, atrof-muhit, moliyaviy xizmatlar.

KIRISH

¹⁰³ “TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti, “Iqtisodiyot” kafedrasida katta o‘qituvchisi, berdimurodov72@gmail.com

¹⁰⁴ “TIQXMMI” Milliy tadqiqot universiteti, “Iqtisodiyot” fakulteti 2-kurs talabasi, komilaboriyeva7277@gmail.com, sardorbekxamidov77@gmail.com

Fintech texnologiyalari va yashil investitsiyalar bugungi kunda iqtisodiy o‘rinish va atrof-muhitni asrash masalalarida asosiy o‘rin tutmoqda. Ushbu ikki soha bir-biri bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, yangi imkoniyatlar yaratishda, ekologik barqarorlikni ta‘minlashda va moliyaviy resurslarni samarali taqsimlashda muhim rol o‘ynaydi. O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida fintech texnologiyalarining o‘rni alohida ahamiyatga ega, chunki ular sarmoya oqimini tezlashtiradi va shaffoflikni ta‘minlaydi.

Yashil investitsiyalar. Bu atrof-muhitni muhofaza qilish, iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashish va barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta‘minlashga qaratilgan sarmoyalardir. Bunday investitsiyalar quyosh va shamol energiyasi, chiqindilarni qayta ishlash, suvni tejash, ekologik transport kabi loyihalarni moliyalashtirishni o‘z ichiga oladi. Ularning asosiy maqsadi – iqtisodiy foyda bilan birga ekologik foyda ham yaratishdir.

Fintech texnologiyalar. Zamonaviy dasturiy ta‘minot va algoritmlar yordamida bank va moliyaviy xizmatlar tizimini soddalashtirish va yanada kengroq qatlamga yetkazish jarayonidir. Masalan, fintechga mobil banking, onlayn kredit platformalari, elektron to‘lov tizimlari, “robo-maslahatchilar” (avtomatlashtirilgan investitsiya xizmatlari) hamda kriptovalyutalar va blockchain asosidagi ilovalar kiradi. 2010-yillardan boshlab ayniqsa raqamli to‘lovlar sohasida jadal rivojlanib, 2020-yilda fintech global moliya ekotizimida asosiy o‘rinlardan birini egallada¹⁰⁵.

Fintech texnologiyalarining o‘rinishi, moliyaviy xizmatlar sohasida inqilobiy o‘zgarishlarni keltirib chiqarmoqda va bu o‘zgarishlar ayniqsa yashil investitsiyalarni qo‘llab-quvvatlashda sezilarli ahamiyat kasb etadi. Global miqyosda raqamli texnologiyalar ekologik barqarorlikni ta‘minlashga qaratilgan investitsiya loyihalarining samaradorligini oshirishga yordam berada, shu bilan birga moliyaviy jarayonlarni tezlashtirish va soddalashtirish imkonini yaratmoqda. Fintech texnologiyalari, xususan, blockchain, crowdfunding platformalari va robo-advisorlar orqali yashil investitsiyalarni jalb qilishda yangi imkoniyatlar ochilmoqda.

Blockchain¹⁰⁶ texnologiyasining asosiy afzalligi uning shaffofligi va xavfsizligidir. Bu, ekologik loyihalar bo‘yicha investorlarning ishonchini oshiradi, chunki ular investitsiya jarayonining har bir bosqichini kuzatishlari mumkin. Masalan, blockchain yordamida amalga oshirilgan yashil obligatsiyalar savdosi, investitsiya to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni saqlash va taqdim etish jarayonini ancha osonlashtiradi va xavfsizligini ta‘minlaydi. Ushbu texnologiya, shuningdek, sarmoyadorlarga loyihalarni real vaqt rejimida monitoring qilish imkoniyatini beradi, bu esa ularga qaror qabul qilishda katta yordam beradi. Bundan tashqari,

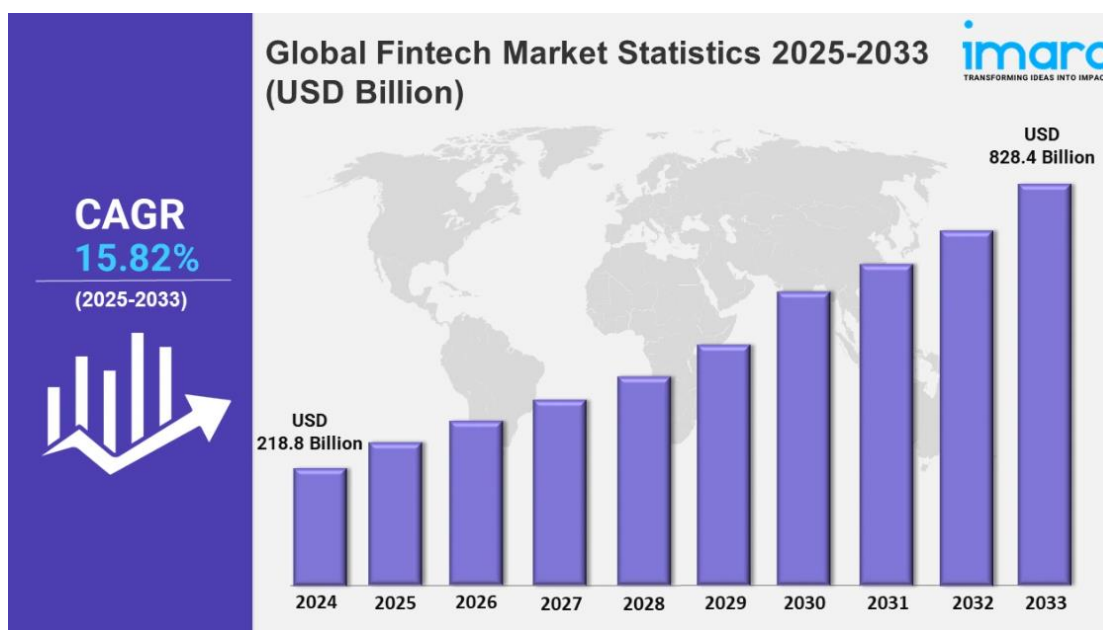
¹⁰⁵ <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2020/eng/spotlight/fintech/>

¹⁰⁶ <https://www.blockchain.com/>

crowdfunding va P2P kreditlash platformalari orqali yashil investitsiyalarni moliyalashtirish imkoniyatlari mavjud.

Ushbu platformalar kichik va o‘rta bizneslar uchun ekologik loyihalarni moliyalashtirishni yanada osonlashtiradi. Xususan, Singapur kabi davlatlarda, crowdfunding tizimlari orqali yashil startaplar va ekologik barqarorlikni ta’minlashga qaratilgan loyiha va tashabbuslar keng qo‘llab-quvvatlanadi. Masalan, Singapur hukumati tomonidan taqdim etilgan regulyatsiyalar, yangi investitsiya loyihalarini jozibali va xavfsiz qilishga yordam beradi, shuningdek, raqamli moliyaviy vositalarning rivojlanishiga keng imkoniyatlar yaratadi¹.

Robo-advisorlar texnologiyasi ham yashil investitsiyalarni qo‘llab-quvvatlashda muhim ahamiyatga ega. Robo-advisorlar sarmoyadorlarga ekologik barqarorlikni ta’minlashga qaratilgan portfellarga investitsiya qilishda tavsiyalar beradi. Ularning asosiy afzalligi, bu xizmatlarning avtomatik ravishda, tez va samarali ishlashi bo‘lib, bu sarmoyadorlarga investitsiya jarayonlarini soddalashtirish va vaqtni tejash imkoniyatini beradi. Robo-advisorlar yordamida yashil investitsiyalarni boshqarish, individual investorlar uchun yanada qulayroq va ommaviyroq bo‘ladi.

1-rasm²

Shuningdek, Fintech texnologiyalarining rivojlanishi bilan birga keladigan ba’zi muammolar ham mavjud. Masalan, regulyatsiyaning yetarli darajada rivojlanmaganligi Fintech kompaniyalarining global miqyosda samarali ishlashiga to‘sqinlik qilishi mumkin. Xususan, Xitoy va AQSh kabi davlatlarda P2P kreditlash va kriptovalyutalar sohasidagi regulyatsion muammolar bu texnologiyalarning

¹ https://iclg.com/practice-areas/fintech-laws-and-regulations/singapore?utm_source=chatgpt.com

² <https://www.imarcgroup.com/fintech-market-statistics>

rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda¹. Shuning uchun, Fintech sektorida barqaror rivojlanish uchun kuchli va xavfsiz regulatsiya tizimlari zarur. Yana bir muammo esa moliyaviy inklyuziyaning cheklanganligi. Fintech texnologiyalarining rivojlanishi global darajada moliyaviy xizmatlarga kirishni osonlashtirsa-da, ayrim mamlakatlarda bu texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari hali ham cheklangan. Xususan, rivojlanayotgan davlatlarda Fintech xizmatlariga kirish imkoniyati yetarlicha rivojlanmagan, bu esa yashil investitsiyalarni moliyalashtirish imkoniyatlarini cheklaydi. Shuning uchun, Fintechni kengaytirish va yashil investitsiyalarni qo‘llab-quvvatlash uchun barcha qit’alar va davlatlarda moliyaviy inkluzivlikni oshirish zarur.

Biroq, bu muammolarni bartaraf etish uchun ba’zi amaliy tavsiyalar mavjud. Avvalo, davlatlar va regulyatorlar Fintech kompaniyalariga o‘z texnologiyalarini samarali va xavfsiz tarzda rivojlantirish uchun aniq va kuchli regulatsiya tizimlarini yaratishlari lozim. Ikkinchidan, moliyaviy inklyuziyani oshirish uchun global miqyosda Fintech xizmatlariga kirishni kengaytirish zarur. Bu orqali keng qamrovli yashil investitsiyalarni qo‘llab-quvvatlash va global ekologik barqarorlikka erishish mumkin.

O‘zbekistonda fintech sohasini rivojlantirish bo‘yicha qator muhim tashabbuslar amalga oshirilmoqda. 2020-yilda qabul qilingan "Raqamli O‘zbekiston – 2030" ²strategiyasi doirasida raqamli moliyaviy xizmatlarni keng joriy etish va aholi uchun zamonaviy to‘lov tizimlarini yaratish maqsad qilingan. Bank sektorining raqamlashtirilishini kuchaytirish uchun 2020–2025-yillarga mo‘ljallangan rivojlantirish konsepsiyasi³ qabul qilinib, unda bank xizmatlarining 70 foizdan ortig‘ini raqamlashtirish belgilab berilgan edi. Fintech startaplarni qo‘llab-quvvatlash uchun Markaziy bank tomonidan "sandbox" — tajriba hududi dasturi joriy etildi. Bu tartib orqali yangi texnologiyalar asosida xizmat ko‘rsatadigan kompaniyalarga soddalashtirilgan tartibda faoliyat yuritishga ruxsat berilmoqda. Shuningdek, hukumat yashil investitsiyalarni rivojlantirishni ham maqsad qilgan. 2021-yilda O‘zbekiston yashil obligatsiyalar chiqarish niyatini bildirdi va raqamli texnologiyalar yordamida ekologik loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish rejalashtirildi.

Xulosa

Fintech texnologiyalari bugungi kunda yashil investitsiyalarni jalb qilishda muhim rol o‘ynamoqda. Blokchain, crowdfunding va raqamli moliyalashtirish platformalari investitsiya jarayonlarini shaffof va samarali qilishga xizmat qilmoqda. Singapur kabi mamlakatlar kuchli regulatsiya orqali Fintech rivojlanishini qo‘llab-quvvatlayapti, biroq Xitoy va AQShda esa ayrim muammolar

¹ <https://chinaeconomicreview.com/chinas-unregulated-p2p-lending-sites-are-still-spreading-financial-instability/>

² <https://lex.uz/ru/docs/-5030957>

³ https://www.mondaq.com/financial-services/1243384/the-central-bank-of-uzbekistan-has-approved-the-procedure-for-creating-a-special-legal-regime-in-the-area-of-financial-services?utm_source=chatgpt.com

mavjud. O‘zbekistonda ham raqamli moliyaviy xizmatlarni kengaytirish va yashil investitsiyalarni rag‘batlantirish borasida faol ishlar olib borilmoqda. Umuman olganda, O‘zbekiston global fintech rivojlanish tendensiyalariga mos ravishda raqamli moliyaviy xizmatlarni kengaytirish, fintech kompaniyalar uchun qulay huquqiy va regulyator muhit yaratish, yashil investitsiyalarni rag‘batlantirish orqali o‘zining raqamli iqtisodiyotini yangi bosqichga olib chiqishga intilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. “Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot “ jurnali N4(2024).
2. Global Fintech Market Expected to Reach USD 828.4 Billion by 2033.
3. Journal of “The role of artificial intelligence and fintech in promoting eco-friendly investments and non-greenwashing practices in the US market”.
4. “Sustainable Finance and Impact Investing: A Comprehensive Guide to ESG (Environmental, Social, and Governance) Investing” by Cary Krosinsky, Nick Robins.
5. “Blockchain and the Law: The Rule of Code” by Primavera De Filippi, Aaron Wright.
6. The Coupling and Driving Effect of Financial Technology and Green Venture Capital.

YASHIL INVESTITSİYALAR VA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR: O‘ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH UCHUN YANGI IMKONIYATLARI VA CHAQIRIQLARI

Beshimova Zamira¹⁰⁷

Kalit so‘zlar: yashil investitsiyalar, moliyaviy texnologiyalar, barqaror rivojlanish, iqlim o‘zgarishi, iqtisodiy diversifikatsiya, O‘zbekiston, qayta tiklanuvchi energiya manbalari, yashil obligatsiyalar

Kirish

O‘zbekiston, Markaziy Osiyo mintaqasining eng yirik iqtisodiy va siyosiy markazi sifatida, barqaror rivojlanish va ekologik barqarorlikni ta’minlash yo‘lida yangi imkoniyatlar va global talablarga javob beruvchi siyosatlar ishlab chiqmoqda. O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tishdagi asosiy maqsadi nafaqat ekologik muammolarni hal etish, balki iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va xalqaro

¹⁰⁷ “The Addresses” jurnali Bosh muharriri. E-mail: beshimovazamira0@gmail.com